

Στη μνήμη του Aleksandr Vladimirovich Buzgalin

Σταύρος Μαυρουδίας

Με μεγάλη λύπη έμαθα για τον πρόσφατο ξαφνικό θάνατο του Aleksandr Buzgalin.

Μόλις πριν από λίγες εβδομάδες συζητούσε ζωηρά για τη Μαρξιστική Πολιτική Οικονομία στο πρόσφατο φόρουμ της Παγκόσμιας Ένωσης Πολιτικής Οικονομίας και σχεδίαζε δυναμικά τη μελλοντική πορεία. Ζεστός και εξαιρετικά ευγενικός και ταυτόχρονα πνευματώδης και αταλάντευτος στις απόψεις του, ο Aleksandr είχε μια εμπνευσμένη παρουσία σε όλα τα διεθνή φόρουμ που τον έχω συναντήσει.

Ο θάνατός του είναι μια μεγάλη απώλεια για τη μαρξιστική πολιτική οικονομία και το κομμουνιστικό κίνημα. Εκτός από τις ευρύτερες συνεισφορές του, ο Buzgalin έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην υπεράσπιση του μαρξισμού και του κομμουνισμού στη Ρωσία σε μια εποχή αντίδρασης και κραυγαλέου αντικομμουνισμού.

Γεννημένος το 1954 στην επαρχία της Ρωσίας, αποφοίτησε με διάκριση από την Οικονομική Σχολή του Κρατικού Πανεπιστημίου Lomonosov της Μόσχας το 1976. Το 1979 τελείωσε τις μεταπτυχιακές του σπουδές στο ίδιο πανεπιστήμιο και ανέλαβε θέση στο Lomonosov. Το 1989 υπερασπίστηκε το διδακτορικό του και από το 1992 κατείχε τη βαθμίδα του καθηγητή στο Lomonosov. Κατά τη διάρκεια της ακαδημαϊκής του σταδιοδρομίας πήρε πολλές σημαντικές ακαδημαϊκές αρμοδιότητες: μεταξύ αυτών διακεκριμένος καθηγητής του Κρατικού Πανεπιστημίου της Μόσχας MVLomonosov, διευθυντής του Ινστιτούτου Κοινωνικοοικονομικής του Χρηματοοικονομικού και Νομικού Πανεπιστημίου της Μόσχας, Διευθυντής του Κέντρου Σύγχρονων Μαρξιστικών Σπουδών στο Τμήμα Φιλοσοφίας του Κρατικού Πανεπιστημίου Lomonosov της Μόσχας κ.α.

Ήταν συγγραφέας περισσότερων από 300 ακαδημαϊκών εργασιών, συμπεριλαμβανομένων 23 βιβλίων. Παρουσίαζε τακτικά εργασίες σε σημαντικά διεθνή φόρουμ. Πολλά από τα έργα του έχουν μεταφραστεί σε πολλές άλλες γλώσσες (αγγλικά, κινέζικα, γερμανικά, ιαπωνικά και ισπανικά).

Διετέλεσε αρχισυντάκτης του ρωσικού περιοδικού Questions of Political Economy και μέλος των συντακτικών επιτροπών έξι περιοδικών στη Ρωσία και σε άλλες χώρες (International Critical Thought, World Review of Political Economy, Terra Economy κ.λπ.).

Υπηρέτησε ως μέλος των διοικητικών οργάνων πολλών επιστημονικών ενώσεων τόσο στη Ρωσία (Ελεύθερη Οικονομική Εταιρεία, Σύνδεσμος Πολιτικής Οικονομίας κ.λπ.) όσο και στο εξωτερικό. Ιδιαίτερη μνεία πρέπει να γίνει στην πολύτιμη συνεισφορά του στην Παγκόσμια Ένωση Πολιτικής Οικονομίας (WAPE), της οποίας διετέλεσε ένας εκ των αντιπροέδρων της.

Οι θεωρητικές συνεισφορές του Buzgalin στη Μαρξιστική Πολιτική Οικονομία καλύπτουν μια εντυπωσιακά ευρεία περιοχή. Ανάμεσά τους εξέχουσα θέση είναι η έμφαση που δίνει στην υλιστική διαλεκτική μεθοδολογία της Μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας και η εφαρμογή της τόσο σε αφηρημένη όσο και σε συγκεκριμένη οικονομική ανάλυση. Ένα άλλο σημαντικό ζήτημα που μελέτησε ο Buzgalin είναι γιατί, πώς και σε ποιες περιπτώσεις συμβαίνουν όχι μόνο προοδευτικές αλλά και οπισθοδρομικές αλλαγές στην οικονομία. Στα βιβλία του Παγκόσμιο Κεφάλαιο και Τα Όρια του Κεφαλαίου (με συν-συγγραφέα τον Andrey Kolganov) ο Buzgalin πρόσφερε μια ενδιαφέρουσα ανάλυση του σύγχρονου καπιταλισμού υποστηρίζοντας ότι οι τεχνολογικές και θεσμικές εξελίξεις οδηγούν σε σημαντικούς ποιοτικούς μετασχηματισμούς των εμπορευματικών σχέσεων. Ένας από αυτούς τους μετασχηματισμούς είναι η ταχεία ανάπτυξη των αγορών για simulacra (δηλαδή, για εμπορεύματα που έχουν μια φαινομενική τιμή, αλλά δεν έχουν ένα κανονικό περιεχόμενο είτε από άποψη αξίας είτε από άποψη αξίας χρήσης). Οι Buzgalin και Kolganov βασίζονται αυτή την ανάλυση στη βάση της μαρξιστικής εργασιακής θεωρίας της αξίας και απορρίπτουν ρητά τις μεταμοντερνιστικές αντιλήψεις που κυριαρχούν σε πολλές δυτικές μαρξιστικές αναλύσεις. Συζητώντας την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης, ο Buzgalin πρότεινε την έννοια του «μεταλλαγμένου σοσιαλισμού». Αυτό αναφέρεται σε μια πρωτόγονη φάση της μετάβασης από τον καπιταλισμό στον σοσιαλισμό, όπου, ενώ ξεπεράστηκαν τα όρια του καπιταλισμού, το προκύπτον κοινωνικό σύστημα δεν κατάφερε να δημιουργήσει μια βιώσιμη βάση για την επακόλουθη πρόοδο στον κομμουνισμό. Ενώ επέκρινε την αποτυχία του σοβιετικού μοντέλου, ο Buzgalin από την άλλη πλευρά αναγνώρισε πολλές θετικές πτυχές του που αποτελούν πολύτιμες αποστολές για το μέλλον. Όσον αφορά τη διαμάχη για τον ρόλο του σχεδίου και της αγοράς στον σοσιαλισμό, ο Buzgalin πήρε μια μη-απλοϊκή θέση. Ενώ υπάρχουν σχέσεις αγοράς κατά τη μακροχρόνια μετάβαση από τον καπιταλισμό στον σοσιαλισμό, η αγορά δεν είναι ένας κοινωνικά ουδέτερος μηχανισμός: τείνει να δημιουργεί καπιταλιστικές σχέσεις. Έτσι, η κυριαρχία του κεντρικού σχεδιασμού επάνω στις σχέσεις αγοράς (και η επακόλουθη μάρανση τους) είναι απαραίτητη προϋπόθεση για τη σοσιαλιστική μετάβαση. Αυτό ήταν ένα φλέγον ζήτημα που ο Aleksandr συζητούσε δυναμικά με τους Κινέζους συναδέλφους.

Ο Buzgalin έπαιξε ένα καθοριστικό ρόλο στην υπεράσπιση της θέσης του Μαρξισμού γενικά και της Μαρξιστικής Πολιτικής Οικονομίας ειδικότερα στον ρωσικό ακαδημαϊκό κόσμο. Αγωνίστηκε αταλάντευτα ενάντια στην περιθωριοποίησή τους από τις κυρίαρχες ρωσικές ακαδημαϊκές και πολιτικές ελίτ. Αφιέρωσε τεράστιες ποσότητες προσωπικής προσπάθειας για να υποστηρίξει νεότερους μελετητές ώστε να συνεχίσουν το έργο τους στον Μαρξισμό ενάντια στις οικονομικές δυσκολίες και την έλλειψη ακαδημαϊκών προοπτικών λόγω των διώξεων από την καθεστηκυία τάξη.

Αλλά, παράλληλα με τις ακαδημαϊκές του ενασχολήσεις, ο Aleksandr ήταν πάνω από όλα ένας κομμουνιστής αγωνιστής. Στο τελευταίο 28ο συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης το 1990 εκλέχθηκε στην Κεντρική Επιτροπή εκπροσωπώντας τη μαρξιστική πλατφόρμα και πολέμησε ενάντια στις κυρίαρχες φιλοκαπιταλιστικές τάσεις. Μετά τη διάλυση της ΕΣΣΔ και την απαγόρευση του Κομμουνιστικού Κόμματος ο Buzgalin παρέμεινε σταθερός και ενεργός μαρξιστής. Οργάνωσε αρκετούς συλλόγους (π.χ. «Υπότροφοι για τη Δημοκρατία και τον Σοσιαλισμό») και μαζικά κινήματα (π.χ. το κίνημα των «Εναλλακτικών») και ήταν παρών και ενεργός στην επανίδρυση του κομμουνιστικού κινήματος στη Ρωσία. Νομίζω ότι τα λόγια ενός από τους Ρώσους συντρόφους του τον περιγράφουν πολύ σωστά: «ήταν πραγματικός κομμουνιστής» και «πάντα έβαζε το κοινό καλό πάνω από το προσωπικό συμφέρον».

Ο θάνατος του Aleksandr αφήνει ένα σοβαρό κενό στη Μαρξιστική Πολιτική Οικονομία και στο κίνημα για

τη δημιουργία μιας δίκαιης κοινωνίας. Ωστόσο, τα έργα του θα συνεχίσουν να εμπνέουν όσους συμμερίζονται τις απόψεις του και θα θυμίζουν πάντα τη σημασία της κριτικής σκέψης και του αγώνα για κοινωνική δικαιοσύνη στην εποχή μας.

Ο Σταύρος Μαυρουδέας είναι Καθηγητής Πολιτικής Οικονομίας στο Τμήμα Κοινωνικής Πολιτικής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο

Πηγή: stavrosmavroudeas.wordpress.com